

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

LINDA ROSU

Opas lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemman ja lapsen välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
2021

Tekijä Rosu Linda	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Huhtikuu 2021
	Sivumäärä 24 + 6	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Opas lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemman ja lapsen välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen		
Tutkinto-ohjelma Sosionomi AMK		
Tiivistelmä Lapsen saaminen muuttaa jokaisen ihmisen elämän, mutta erityisesti nuorien, jotka ovat itse lastensuojelutaustaisia. Vanhemmaksi tulo on kasvun paikka, jossa lapsen tarpeet asetetaan etusijalle. Nuoren vanhemmuuden haasteista yleisin on keskeneräinen kehitysvaihe, jossa nuori samanaikaisesti itsenäistyy ja tulee itse äidiksi tai isäksi. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda käytännöllinen ja monipuolinen opas työntekijöille, jotka työskentelevät nuorten lastensuojelutaustaisten vanhempien kanssa. Idea oppaan toteutukseen tuli perhetyön yksiköstä, jossa asui lastensuojelutaustaisia nuoria vanhempia lapsiensä kanssa. Nuorten vanhempien lähes aina toistuva haaste lapsiensä kanssa oli ongelmat varhaisessa vuorovaikutuksessa. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Satasairaalan lasten- ja nuorten psykiatrianpoli-klinikoiden kanssa. Tarkoituksena oli haastatella osastojen hoitajia, jotka työskentelevät nuorten lastensuojelutaustaisten vanhempien sekä heidän lapsiensä kanssa. Haastattelusta jouduttiin kuitenkin vallitsevan Covid-19 pandemian vuoksi luopumaan ja aineisto kerättiin Google Forms kyselykaavakkeen avulla. Haastatteluissa oli selkeästi erilaiset kysymykset koskien nuorten vanhempien kohtaamisessa muistettavia asioita, kuten nuorten lähestymistä, nuorten vanhemmuuden tukemista sekä varhaisen vuorovaikutuk-sen tukemista. Opas sisältää faktatietoa sekä käytännön ohjeita kuinka lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemman ja hänen lapsensa välistä vuorovaikutusta voi tukea ja mitä asioita tarvitsee ottaa huomioon. Oppaan alussa on koottuna keskeisimpiä asioita, jotka tulee ottaa huomioon työskennellessä lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemman kanssa. Lisäksi oppaassa on erilaisia ehdotuksia ja harjoituksia nuoren ja lapsen välisen vanhemmuuden- sekä varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen.		
<u>Asiasanat</u> Vanhemmuus, lastensuojelu, varhainen vuorovaikutus, nuoruus		

Author Rosu, Linda	Type of Publication Bachelor's thesis	Date April 2021
	Number of pages 24 + 6	Language of publication: finnish
Title of publication A guide to supporting early interaction between a young parent with a child protection background and their children		
Degree program Bachelor of social services		
Abstract Having a child changes every person's life, but especially young people who have a child protection background themselves. Becoming a parent is a place of growth, where the needs of the child are parents first priority. The most common of the challenges of young parenthood is the unfinished stage of development, where the young person becomes independent and at the same time becomes a mother or father. The aim of this thesis was to create a practical and versatile guide for employees who work with young parents with a child protection background. The idea for the implementation of the guide came from the family work unit, where young parents with a child welfare background lives with their children. Almost always recurring challenge for young parents with their children was problems in early interaction. The thesis was carried out in collaboration with hospital Satasairaala children and young people psychiatric outpatient clinics. The purpose was to interview departmental nurses who works with young parents with child protection backgrounds and their children. However, due to the prevailing Covid-19 pandemic, the interview had to give up and the material was collected by using a Google Forms questionnaire. There were clearly different questions in the interviews regarding things to remember when meeting young parents, such as approaching young people, supporting young people's parenting and supporting early interaction. The guide contains factual information as well as practical instructions on how to early interaction between a young parent with a child protection background and his or her child can be supported and what things needs to be taken into the account. The beginning of the guide summarizes the most important things to consider when working with a young parent with a child protection background. In addition, the guide contains various suggestions and exercises to support parenting and early interaction between the young parent and the child.		
<u>Key words</u> Parenting, child protection, early interaction, youth		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VANHEMMUUS.....	6
2.1 Vanhemmuuden näkökulmat	6
2.2 Lastensuojelutaustan vaikutus vanhemmuuteen	7
3 NUORI VANHEMPANA.....	9
3.1 Nuoren vanhemmuus	9
3.2 Nuorten parisuhde	10
3.3 Äitiys & isyys.....	10
3.4 Vanhemmuuden tukeminen	12
4 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS	13
4.1 Mitä varhainen vuorovaikutus tarkoittaa?.....	13
4.2 Varhaisen vuorovaikutuksen haasteet	14
4.3 Mikä on varhaista vuorovaikutusta?	15
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	16
5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	16
5.2 Teemahaastattelu.....	16
5.2.1 Haastattelun teemat.....	16
5.2.2 Haastattelun toteutus.....	17
5.2.3 Haastattelun aineisto.....	17
5.3 Kysely	18
5.3.1 Kyselyn yhteenveto	18
5.4 Opas.....	18
5.4.1 Oppaan suunnittelu	19
5.4.2 Oppaan kokoaminen	19
6 POHDINTA	20

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda käytännöllinen ja monipuolinen opas työntekijöille, jotka työskentelevät nuorten lastensuojelutaustaisten vanhempien parissa. Opas sisältää faktatietoa sekä käytännön ohjeita kuinka lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemman ja hänen lapsensa välistä vuorovaikutusta voi tukea ja mitä asioita tarvitsee ottaa huomioon. Faktatieto on hankittu kirjallisuudesta, tutkimuksista ja muista luotettavista lähteistä, lisäksi käytännön ohjeita on poimittu työntekijöiden haastatteluista.

Halu toteuttaa opas aiheesta heräsi ammatillisesta harjoittelusta perhetyön yksikössä, jossa asui huostaanotettuja sekä avohuollon sijoittamia nuoria vanhempia lapsiensa kanssa. Yksikön työntekijät kokivat, että lähes poikkeuksetta lastensuojelutaustainen nuori vanhempi tarvitsee tukea varhaisessa vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa. Lisäksi monet nuoret kokivat, että heidät leimataan huonoiksi äideiksi nuoren iän sekä lastensuojelutaustan vuoksi. On tärkeää levittää tietoa lastensuojelutaustasta ja sen vaikutuksista vanhemmuuteen, jotta kaikki ennakkoluulot unohtuisivat.

Opinnäytetyössä kerrotaan vanhemmuudesta ja sen monista erilaisista näkökulmista. Tämän jälkeen avataan taustaa nuorelle vanhemmuudelle ja sille, miten lastensuojelutausta siihen vaikuttaa. Tekstissä käydään muun muassa läpi erilaisten lähtökohtien, tukiverkostojen, parisuhteiden ja mahdollisten kaltoinkohteluiden vaikutusta nuoren vanhemmuuteen oman lapsensa kanssa. Opinnäytetyössä käsitellään yhteiskunnan ja ihmisten ennakkoluuloja nuoria vanhempia kohtaan, kuten syitä miksi nuori ei voisi vanhemmuudessa onnistua. Nuorien ongelmat yleistetään herkästi ja jokainen leimataan ilman omaa tahtoaan. On tärkeää pystyä puhumaan ongelmista avoimesti ja huomata, että jokainen vanhempi on täysin erilainen. Hyvä vanhemmuus ei kuitenkaan synny elintason myötä.

Kaiken tiedon löytyessä yhdestä oppaasta, ei työntekijöitä tarvitse jokainen kerta erikseen perehdyttää siihen, kuinka lastensuojelutaustainen nuori tulisi kohdata. Oppaasta

löytyy koottuna tärkeimmät seikat, jotka tulee ottaa huomioon asioidessaan lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemman kanssa sekä harjoituksia varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen. Opinnäytetyön opas on tehty Satasairaalan lasten & nuorten psykiatrisille poliklinikoille.

2 VANHEMMUUS

Vanhemmuus on jokaisen vanhemman henkilökohtainen suhde lapseen. Suhde rakentuu muun muassa vanhemman totuttujen tapojen ja asenteiden sekä yhteiskunnan arvojen kautta. Vanhemmat muodostavat vanhemmuutta jatkuvasti ohjatessaan lastaan arjessa. Vanhemmuuteen sisältyy perheen yhteisten toimintatapojen, sääntöjen, arvojen ja normien luominen. (Schmitt 2003, s. 298–326)

Hellsten (2001, s. 16-17, 30) toteaa, että vanhemmuutta on siellä, missä sitä arvostetaan. Vanhemmuudessa on kyse siitä, että lapselle tarjotaan sitä, mikä hänelle on milloinkin tarpeellista. Usein vanhemmalla on halu sitoutua vanhemmuuteen ja sen tehtäviin. Yhteiskunnan tulisi tukea tätä halua toteuttaa vanhemmuutta ja lisätä vanhempien arvokkuutta, sillä vanhemmuuden arvostuksen puuttuminen lisää vanhemmuuden puuttumista.

Vilénin ym. (2014, s. 10) vanhemmuus on moninäkökulmainen käsite. He jakavat vanhemmuuden neljään eri näkökulmaan: biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen vanhemmuuteen. Määttä ja Rantala (2010, s. 74) puolestaan jakavat vanhemmuuden vain kolmeen eri näkökulmaan, eli biologiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen vanhemmuuteen.

2.1 Vanhemmuuden näkökulmat

Biologinen vanhemmuus, jolla tarkoitetaan lapsen ja vanhemman välistä biologista suhdetta, eli geeniperimää. Biologinen vanhempi on esimerkiksi henkilö, jonka siittiöitä on käytetty hedelmöitysvaiheessa tai lapsen synnyttänyt henkilö.

Juridisella vanhemmuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa lapsen synnyttänyt henkilö vahvistetaan lapsen äidiksi sukupuolesta riippumatta. Lapsen isäksi vahvistetaan automaattisesti synnyttäjän aviomies lapsen geneettisestä alkuperästä huolimatta. Karkeasti sanoen juridinen vanhemmuus takaa lapsen oikeudet muun muassa vanhempien tapaamisiin, elatukseen ja mahdolliseen perintöön. (Sateenkaariperheet www-sivut 2021)

Sosiaalinen vanhemmuus, jolla tarkoitetaan vanhempaa, joka on läsnä lapsen arjessa. Vanhempi opettaa lapselle arvoja ja tukee aikuisuuteen asti. Sosiaalinen vanhempi on lapsen laillistettu vanhempi, kuten esimerkiksi adoptiovanhempi, äiti- tai isäpuoli.

Psyykkinen vanhemmuus, jolla tarkoitetaan sitä henkilöä, jonka lapsi itse mieltää vanhemmakseen. Lapsella ja psyykkisellä vanhemmalla ei tarvitse olla mitään biologista sidettä, mutta silti lapsi kokee hänet luotettavaksi aikuiseksi ja pystyy tukeutumaan häneen.

Psykologisessa vanhemmuudessa vanhemman roolissa voi olla kuka tahansa, joka on selkeästi läsnä lapsen elämässä ja huolehtii hänen tarpeistaan. Psykologinen vanhemmuus ei muodostu passiivisen vanhemman ja lapsen välille, eikä siihen vaikuta biologinen side. Psykologisen vanhemmuuden saavuttamiseksi tarvitsee lapsen saada päivittäistä kanssakäymistä, läheisyyttä sekä yhteisiä kokemuksia huoltajan kanssa. Psykologista vanhemmuutta voidaan tarkastella tärkeimpänä vanhemmuutena, sillä se on lapsen näkökulmasta merkittävien.

2.2 Lastensuojelutaustan vaikutus vanhemmuuteen

Tutkimuksissa on huomattu vanhemman lastensuojelutaustalla olevan yhteyttä siihen, millainen vanhempi ihminen on ja miten hän mieltää omat kykynsä sekä voimavaransa vanhemmuudessa. Sijaishuollossa kasvaneiden lapsien ja nuorten on todettu saavan heikot eväät vanhemmuuteen, kuin muun väestön. (Heino & Johnson 2010, s. 286). Huostaanotetuilla ja sijaishuollossa kasvaneilla on todettu olevan myös korkeampi todennäköisyys tulla varhain vanhemmaksi. Usein kaltoinkohtelua kokeneilla ja

sijoitettuna olleilla vanhemmillä on kuitenkin vahva halu tarjota omalle lapselleen turvallisempi ja vakaampi kasvuympäristö kuin heillä itsellään on ollut. Lähtökohtana vanhemmuuteen on suuri halu antaa omalle lapselle paremmat eväät pärjätä elämässään. (Laitinen & Puurunen 2016, s. 217)

Raskauden aikana vanhemman mieleen voi nousta omia muistoja lapsuudesta ja ne saattavat laukaista jopa masennuksen. Monesti tuleva vanhempi alkaa verrata itseään omiin vanhempiinsa ja miettii, voiko hänestä tulla parempi vanhempi, kuin mitä hänellä on ollut. On tärkeää kysellä tulevilta vanhemmilta jo raskausaikana tuntemuksia heidän omasta lapsuudestaan ja siitä, miten se heijastuu heidän omaan vanhemmuuteensa. Puhuminen toimii ennalta ehkäisevänä apuna, kun nuori saadaan ajoissa puhumaan traumaistaan ja hoitamaan niitä, eikä hän joudu yksin käsittelemään tunteitaan.

Lapsuudessa ja nuoruudessa mahdollisesti koettu kaltoinkohtelu vaikuttaa ihmiseen loppuelämän ajan, joten on siis selvää, että se vaikuttaa myös vanhemmuuteen. Kaltoinkohtelu voi luoda lapsen ja aikuisen välille turvattomuutta, kun lapsi on joutunut pienestä pitäen selviämään vaikeistakin tilanteista yksin. ”Traumatisoitumisen seurauksena jokin kaltoinkohtelusta muistuttava tekijä voi aiheuttaa voimakkaita tunteita tai fyysisiä reaktioita, jolloin ihminen saattaa kokea elävänsä vaikeaa kokemusta uudelleen. Näin käy usein, kun omat lapset syntyvät.” (Talentia www-sivut 2017)

Amerikkalaisessa tutkimuksessa (Aparicio 2015) todetaan sijaishuollossa asuvien teinivanhempien kokevan vanhemmuuden uutena alkuna. Heidän ajatuksissaan vanhemmaksi tuleminen voi tuoda elämään tarkoituksen ja sitä myöten motivaatiota suoriutua vanhemmuudesta. Lastensuojelutaustaiset vanhemmat haluavat monesti tarjota lapselleen niitä asioita, joista itse on lapsuudessaan jäänyt paitsi. Lapsen syntyminen voi myös vaikuttaa siihen, että omat biologiset sukulaiset, jotka eivät ole sijaishuoltoaikana olleet yhteydessä, osoittavatkin suurta kiinnostusta osallistua lapsen elämään. (Aparicio 2015, s. 51).

3 NUORI VANHEMPANA

3.1 Nuoren vanhemmuus

Vanhemmaksi tulo on kasvun paikka, jossa lapsen tarpeet asetetaan etusijalle. Nuoren vanhemmuuden haasteista yleisin on keskeneräinen kehitysvaihe, jossa nuori samanaikaisesti itsenäistyy ja tulee itse äidiksi tai isäksi. Nuorten raskaus ja vanhemmuus herättävät voimakkaita tunteita ulkopuolisissa. Usein kuullaan kauhistelua, sääliä ja epäluottamusta nuorten selviytymiseen lapsen kasvattamisesta. Vaikka vanhemmaksi tulo olisi ollut nuorille toivottu asia, puhutaan siitä usein vahinkoraskautena, koska suurin osa nuorten raskauksista on suunnittelemattomia.

Mediassa nuoreen vanhemmuuteen suhtaudutaan yleensä negatiivisesti. Monet vanhemmat ikää katsomatta ovat epävarmoja omasta kasvatuksestaan, eikä sosiaalisessa mediassa kirjoitetut haukut paranna vanhempien oloa. Mediassa vanhemmat kokevat paljon kilpailua sekä ylimääräistä arvostelua. Vanhempi, joka uskaltaa kysyä neuvoa, voi saada kasan täysin asiattomia vastauksia ja kertomuksia siitä, kuinka hän kasvattaa lapsensa väärin. Kaikki tämä monesti yltyy vielä enemmän, kun kuullaan, että kysyjä on nuori ja epävarma äiti tai isä.

Yhteiskunnassamme nuoreen vanhemmuuteen sisältyy paljon ennakkoluuloja. Luodaan mielikuva, että lähes jokainen nuorena vanhemmaksi tullut tulee olemaan yksinhuoltaja, joka ei käy koulujaan loppuun vaan elää sosiaalityöllä, kunnes lopulta lapsi huostaanotetaan. On totta, että monesti nuorten vanhempien lapsi on saatu kesken opintojen, ilman vakituista työsuhdetta, omaisuutta tai vakituista parisuhdetta. Osalla nuorista vanhemmista ei ole omaa asuntoa, vaan he asuvat vanhempiansa luona. Parisuhde voi olla vakiintumaton tai sitä ei ole ollenkaan. Hyvä vanhemmuus ei kuitenkaan synny elintason myötä.

Raskaus ja lapsen saaminen ei ole nuorelle pelkästään psyykkinen ja fyysinen riski, se on myös sosiaalinen riski. Yksi suurimpia riskitekijöitä on nuoren vanhemman heikko sosiaalinen asema, köyhyys, heikko koulutus, naimattomuus ja riippuvuus omista vanhemmistaan. Nuori vanhempia joutuu ottamaan vastuun perheestään ilman vuosien

valmistautumista. Nämä seikat vaikuttavat osaltaan nuoren valmiuksiin jaksaa ja selvitä vanhempana. (Hirvonen 2000, s. 34) On nuoria vanhempia, joilla on elämässä puitteet kohdallaan nuoresta iästä huolimatta. Aina on tärkeää nähdä jokaisen vanhemman yksilöllinen elämäntilanne, ennen ennakkoluulojen muodostamista.

3.2 Nuorten parisuhde

Parisuhde mietityttää nuoria vanhempia paljon ja he kaipaavat tukea ristiriitoihin. Nuorten vanhempien parisuhteet voivat olla vakiintumattomia sekä kestoiltaan lyhyitä, jolloin vahvaa pohjaa yhteiselle elämälle ja vanhemmuudelle ei ole välttämättä ehditty rakentaa. On tärkeää huomioida molempien vanhempien merkitys lapsen kehitykselle ja myöhemmälle elämälle. (Ensi- ja turvakotienliiton www-sivut, 2019)

Vanhemmuutta tukee hyvä parisuhde. Tutkimusten mukaan parisuhteen ongelmia voidaan pitää lapsen psyykkistä hyvinvointia vaarantavana tekijänä. (Salo 2011, s. 14) Varhaisella lapsen ja vanhemman suhteella on merkitystä lapsen tunne-elämän ja turvallisuuden tunteen kehitykseen, mutta siihen vaikuttaa myös koko lapsuuden ajan näyttäytynyt vanhempien keskinäinen parisuhde. Vaikka vanhemmat olisivat erillään lapselle turvalliset, vanhempien ainainen riitely aiheuttaa lapselle epävarmuutta ja turvallisuuden tunnetta.

Sijaishuoltotaustaiset vanhemmat kokevat usein suhteen puolisoonsa vahvistuvan lapsen syntymän myötä. Raskauden on todettu mahdollistavan tulevien vanhempien sosiaalisten verkostojen laajentumisen. Erityisesti lapsen isän vanhempien tarjoama tuki koetaan merkittävänä läheisverkoston muutoksena. Lapsen saaminen on nähty mahdollisuutena luoda pysyvä side lapsen isovanhempiin. (Aparicio 2015, s. 49)

3.3 Äitiys & isyys

Äitiä on kautta aikojen pidetty lapsen ensisijaisena huoltajana. Biologisesti suhteen ainutlaatuisuutta perustellaan juuri sillä, että äiti synnyttää lapsen. (Forssen ym. 2009, s. 136.) Äidin ja lapsen suhde alkaa monesti jo raskausaikana, kun taas isän ja lapsen suhde vasta lapsen synnyttyä. Forssen ym. (2009, s. 136) perustelevat psykologisesti

suhdetta sillä, että äidin ja lapsen kiintymyssuhde on ainutlaatuinen ja tärkeä lapsen myöhemmän kehityksen kannalta.

Raskaus on yksi suurimmista muutosvaiheista naisen elämässä, jonka aikana nainen käy läpi monenlaisia tuntemuksia ja prosesseja. Erityisesti ensimmäinen raskaus ja lapsen syntymä voi olla dramaattinen, jännittävä ja iloinen käännekohta. Tuleva äiti käy usein läpi mietteitä siitä, kuinka hän selviää lapsen hoidosta ja kasvatuksesta, kuinka hän pärjää taloudellisesti, kuinka läheiset reagoivat raskauteen sekä tulevaan lapseen ja onko lapsi syntyessään terve.

Äitiyteen liittyy luonnollisesti myönteisiä sekä kielteisiä tunteita, jotka aiheuttavat ristiriitaa äiti-identiteetin rakentamiseen. Vanhemman omalla äitisuhteella ja raskauden aikana tapahtuvilla muutoksilla on suuri vaikutus siihen, miten vanhempi tulee omaa lastaan kohtaan käyttäytymään. Äidinrakkautta pidetään monesti itsestäänselvyytenä, mutta moni äiti voi kokea hämmennystä ja syyllisyyttä, mikäli mielikuva ja todellisuus äidinrakkaudesta eivät heti lapsen synnyttyä kohtaakaan.

Uudenlaisesta isyydestä on puhuttu jo 1980-luvulta lähtien. Tämä on tarkoittanut jaettava vanhemmuutta, jossa molemmat vanhemmat toimivat tasaveroisina kasvattajina sekä osallistuvat kotitöihin ja lastenhoitoon tasapuolisesti. (Huttunen 1999, s. 185-187) Vanhemmaksi kasvaminen on isällä erilaisen prosessi, kuin äidillä. Mies ei tunne kasvavaa lasta sisällään, vaikka hänellä onkin mahdollisuus nähdä sikiö ultraäänikuvista ja kuulla sydänäänet.

Valmiudet isäksi tulemiseen riippuvat monista tekijöistä. Tärkein tekijä isyyteen on, onko mies halunnut tulla isäksi (Sinkkonen 2003, s. 262). Isyyteen vaikuttavia tekijöitä ovat oma lapsuudenkoti, ammatti, kokemukset isyydestä ja omat näkemykset kasvatuksesta. Myös isän perheellisten kavereiden kokemukset ja tuki ovat vahvoja vaikuttajia isyyteen kasvussa esimerkiksi antamalla. Miesten, joiden omat kokemukset lapsuuden perheen isistä ovat negatiivisia, on herkästi vaikeampaa toimia itse isänä.

Isä nähdään usein lapsen elämässä ennemmin äidin tukijana ja auttajana, kuin tasavertaisena vanhempana. Isäksi tuleminen on monen miehen henkisen kehityksen kannalta keskeisempi asia, kuin naiselle äidiksi tuleminen. Tähän vaikuttaa riski siitä, että

miehen on helpompi jäädä sivuun lapsen odotus- ja hoitoprosessista. Kuitenkin Hutusen (1999, s. 185-189) mukaan isän odotetaan osallistuvan aktiivisesti lapsensa elämään. Isältä edellytetään osallistumista lapsen kasvatukseen ja hoitoon. Tutkimuksissa on huomattu, että isän läsnäolo on lapselle tärkeää.

3.4 Vanhemmuuden tukeminen

Kun tavoitteena on tukea vanhemmuutta, tarvitsee ammattilaisen olla avoin erilaisille tavoille ja esimerkiksi kulttuurien välisille eroille. Vanhemmalla on oikeus perustella toimintatapojaan. Vanhemmuuden tukemisen ei kuuluisi olla kenenkään arvostelua tai itsetunnon lyttäämistä, vaan päinvastoin kannustamista ja auttamista, jotta arjen askareet toimitaisivat parhaalla mahdollisella tavalla jokaisessa perheessä.

Nuorilla vanhemmilla ei välttämättä ole sosiaalista verkostoa, jonka kautta jakaa omia kokemuksiaan. Vertaistuellalla voi olla suuri merkitys nuorelle. Yhdessä jaetut kokemukset voivat vähentää avuttomuuden tunnetta ja lisätä itsevarmuutta. Nuorten kanssa on tärkeää puhua samoista asioista, kuin muidenkin vanhempien. Tämän lisäksi heitä tulisi kohdella tasavertaisesti muiden vanhempien kanssa, vaikka ammattilaisen tulee kuitenkin nähdä ne erityistarpeet, joita nuoreen vanhemmuuteen saattaa liittyä.

Vanhemmuutta tukiessa on tärkeä muistaa kuunnella vanhemman voimavaroja. Lapset ja nuoret tarvitsevat elämäänsä rajoja sekä rakkautta. Jokainen vanhempi on kuitenkin erilainen. Olisi tärkeää, että yhteiskunta hyväksyisi erilaiset kasvatustavat, mutta puuttuisi ongelmakohtiin, jotta puutteellinen vanhemmuus ei kuitenkaan vahingoittaisi lasta, vaan antaisi tukea vanhemmuuteen.

Vanhemman on tärkeää sisäistää tieto siitä, että joskus vastuun kantamisesta seuraa tilanne, jossa voi joutua sanomaan lapsille asioita, joita he eivät halua kuulla. Et kuitenkaan voi olla lapsellesi se mukava kaveri, jonka kanssa on aina hauskaa. Perheessä saa olla hyvä fiilis, mutta se syntyy enemmän turvallisuuden tunteesta ja siitä, että lapsi voi kokea vanhempien olevan aina hänen puolellaan. (Syrjälä 2005, s. 53)

Lisäksi lastensuojelulaki määrittelee ehkäisevän lastensuojelun suunnitelmalliseksi ja tavoitteelliseksi lastensuojelun toimintamuodoksi. Kaikki yksilöllinen, yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen toiminta, jolla edistetään lasten hyvinvointia, on ehkäisevää työtä. Ehkäisevän lastensuojelun yhtenä tavoitteena on ylläpitää sekä ehkäistä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia sekä vähentää riskejä. Ehkäisevän lastensuojelun avulla voidaan nuorten vanhempien ja lasten kanssa työskennellessä vähentää lastensuojelun tarvetta huomaamalla ongelmat vanhemmuudessa varhaisessa vaiheessa ja puuttumalla niihin erilaisten tukitoimien avulla.

4 VARHAINEN VUOROVAIKUTUS

4.1 Mitä varhainen vuorovaikutus tarkoittaa?

Varhainen vuorovaikutus on vanhemman ja lapsen välistä tekemistä, kokemista ja olemista lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana. Lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus on yksi tärkeimmistä lapsen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä. (Kalland 2011, s. 210) Varhainen vuorovaikutus opettaa lapselle minkälainen hän on, minkälaisia hänen vanhempansa ovat, miten läheiset kohtelevat häntä sekä miten hän vaikuttaa läheisiinsä.

Varhainen vuorovaikutus luo pohjaa lapsen itsetunnolle, minäkuvalle ja muun muassa empatiakyvyille. Vuorovaikutus tukee tutkitusti lapsen kehitystä ja lisää kokonaisvaltaista hyvinvointia. Vanhemman antamalla läheisyydellä on suuri merkitys lapsen kognitiivisten taitojen, sosiaalisten taitojen ja tunne-elämän taitojen kehittämisessä. Riittävä perusturva luo lapselle kyvyn leikkiä, luoda ja oppia uutta. Lapsi oppii myös tarvittaessa ottamaan vastaan ja hakemaan hoivaa ja tukea.

Lapsen kehityksen kannalta on keskeistä, että hän voi kokea turvallista läheisyyttä, turvallisia eroja ja turvallisia jälleennäkemisiä. Lapsi tarvitsee aikuisen, joka tarjoaa hänelle säätelevää läheisyyttä, on kiinnostunut hänen tunteistaan ja auttaa muodostamaan eheän jatkumon hänen elämästään ja kokemuksistaan. Toisin sanottuna lapsi

tarvitsee aikuisen, joka muistelee hänen kanssaan menneisyyttä, tuo ymmärrystä nykyisyyteen ja luo hänen kanssaan tulevaisuuden mahdollisuuksia. (Kalland 2011, s. 210-211)

4.2 Varhaisen vuorovaikutuksen haasteet

Vuorovaikutuksen laadulla on yhteys lapsen mielen kehittymiseen sekä varhaislapsuuden mielenterveyteen. Mikäli lapsi ei ole riittävästi vuorovaikutuksessa vanhempiensa kanssa, jää ärsykkeiden määrä vähäiseksi. Ärsykkeiden vähäisen määrän seurauksena osa taidoista, kuten tunnesäätely ja puheen kehitys, voivat jäädä puutteellisiksi. Ohimenevän yhtäkkisen stressitilanteen yhteydessä monilla vanhemmilla saattaa olla hetkellisiä vaikeuksia vuorovaikutuksessa, mutta ne eivät kestä pitkään.

Vanhempien omilla varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksilla on suuri vaikutus siihen, millainen vuorovaikutussuhde heillä on omaan lapseensa. Vanhempien käsittelemättömät kaltoinkohtelut ja huostaanoton aiheuttamat mahdolliset traumat voivat vaikuttaa lapsen ja vanhempien välisen varhaisen vuorovaikutuksen kehittymiseen. Vuorovaikutusta arvioidessa on tärkeää huomioida paitsi lapsen ja vanhemman käyttäytyminen myös vanhemman mielikuvat ja ajatukset lapsesta ja suhteesta tähän.

Omien vanhempien toiminta ja reagointimallit siirtyvät seuraavalle sukupolvelle vuorovaikutussuhteissa, erityisesti vanhemman ja lapsen välisen suhteen rakentuessa. Puutteet ja epävakaat heijastuvat kehon muistin välitykselle esimerkiksi kosketuksessa, äänensävyissä ja katseissa. Usein vasta ulkopuolinen hoito voi auttaa katkaistamaan sukupolvelta toiselle siirtyneitä vuorovaikutussuhteen ongelmia. (Siltala 2003, 18) Jos vuorovaikutuksessa epäonnistutaan jatkuvasti, voi se hävittää ilon ja hyvän olon tunteet. Tällöin lapsi ei kehity omassa kasvussaan, eivätkä vanhemmat kehity vanhempina. (Siltala 2004, s. 29-31)

Aivojen kehitys ulottuu raskauden ensimmäisistä viikoista nuoruusikään saakka. Senkin jälkeen tapahtuu aivojen toiminnallista muovautumista, sillä ihmisellä on kyky oppia uusia asioita vanhuuteen saakka. Aivojen rakenteellinen kehitys on geneettisesti ohjattua, mutta erityisesti aivojen toiminnallista kehittymistä ohjaavat lapsen

kokemukset, jotka liittyvät varhaiseen emotionaaliseen vuorovaikutukseen vanhemman tai muun hoivanantajan kanssa. (Sinkkonen & Kalland 2011, s. 17)

4.3 Mikä on varhaista vuorovaikutusta?

Varhaisen vuorovaikutuksen toteuttaminen ei vaadi paljoa. Lapselle riittää arjen rutinit, luotettavat ihmisen ja hänen perustarpeistaan huolehtiminen. Perustarpeisiin kuuluvat muun muassa puhtaus, uni, ruoka, ulkoilu, rakkaus ja tarvittaessa rajaaminen. Lapsi tarvitsee tunteen siitä, että vanhempi nauttii hänen kanssaan olemisesta. Esimerkiksi vauva saa hyvän olon siitä, kun hänen jokelteluunsa vastataan jokeltelulla ja hän kokee tulevansa huomioiduksi.

Vanhempia kannustetaan pitämään lasta lähellä omaa kehoaan, sillä tämä lisää lapsen turvallisuuden tunnetta. Tämän lisäksi kaikki hetket, joissa kohdataan toinen ihminen, seurustellaan, jaetaan tunteita ja opetellaan yhdessä eloa ovat vuorovaikutusta. Pienen vauvan kanssa esimerkiksi ruokailut ovat tärkeitä vuorovaikutuksen hetkiä, jolloin puhelimet ja muut häiriötekijät kannattaa unohtaa. Katsekontaktilla on yhteys lapsen mielihyvän tunteeseen, jonka vuoksi katsekontaktin ottaminen ja hymyily lapselle on suotavaa.

Vanhemman toimiessa selkeästi ja ennustettavasti, lapsi kokee tulleensa ymmärretyksi. Vanhemman tulee pyrkiä ymmärtämään lapsen tarpeita sekä vastata niihin tarpeeksi ajoissa., koska jo vastasyntynyt kykenee ilmaisemaan omat tarpeensa. Ihmisten erilaisuuden vuoksi jokainen lapsi luo vanhempiensa kanssa omanlaisensa vuorovaikutuksen ja kehittää sitä läpi elämänsä. Kaiken kehityksen perustana on vanhempien kyky liikuttua, haavoittua ja tuntea avoimuutta. (Siltala 2003, s. 16-17)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

5.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyö on luonteeltaan toiminnallinen ja sitä on täydennetty teemahaastatteluiden avulla. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, toiminnan järjestämistä sekä opastamista. Toteutustapana toiminnallisessa opinnäytetyössä voi olla esimerkiksi opas, niin kuin tässä opinnäytetyössä on. (Vilkkä & Airaksinen 2003, s. 9)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluvat raportti sekä produkti eli tuotos. Raportissa selvitetään mitä, miksi ja miten työ on tehty sekä millainen työ prosessi on ollut ja millaisiin johtopäätöksiin prosessin aikana on tultu.

5.2 Teemahaastattelu

Toiminnallisessa opinnäytetyössä haastattelumuoto valitaan sen mukaan, millaisia tietoja työn toteuttamisen tueksi tarvitaan. Toiminnallisissa opinnäytetyöissä suuntaantava tieto on usein riittävä, kun taas tutkimuksellisissa opinnäytetyöissä tarvitaan tarkkoja tietoja. (Vilkkä & Airaksinen 2003, s. 63-64)

Teemahaastattelu on välimuoto avoimesta- ja lomakehaastattelusta. Teemahaastattelun kysymysten muoto ja järjestys saattavat puuttua, mutta teemat ovat tiedossa alusta alkaen. Teemahaastattelut antavat haastattelijalle mahdollisuuden esittää lisäkysymyksiä asioista, joita ei ole ennen haastattelua huomattu ottaa huomioon. Haastattelut ovat tärkeässä osassa opinnäytetyön tiedon hankinnassa, sillä niistä saatava materiaali on merkittävää työn kokoamisessa.

5.2.1 Haastattelun teemat

Haastattelun pääteema oli lastensuojelutaustainen nuori asiakkaana. Alateemat olivat lastensuojelutaustaisen nuoren kohtaaminen, lastensuojelutaustaisen nuoren yleiset

ongelmat, lastensuojelutaustaisen nuoren yleiset ongelmat vanhempana, lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemmuuden tukeminen sekä lastensuojelutaustaisen nuoren ja lapsen varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen. Haastattelujen jälkeen esiin nousi edellisten teemojen lisäksi teema lastensuojelutaustaisen nuoren tukeminen raskauden ja vanhemmuuden aikana.

5.2.2 Haastattelun toteutus

Tarkoituksena oli käydä paikan päällä Satasairaalassa haastattelemassa lasten- ja nuorten psykiatristen poliklinikoiden työntekijöitä. Vallitsevan Covid-19 pandemian vuoksi yhteisymmärryksessä haastateltavien kanssa päädyttiin tulokseen vaihtaa suunnitelmat. Suunniteltu haastattelu vaihtui Google Formsin kautta täytettäväksi kyselyksi. (LIITE1) Kaikkien terveyden laittaminen etusijalle, oli ehdottomasti tärkeintä. Haastattelun alkuperäiset kysymykset säilyivät ennallaan ja saatesanat sähköpostissa kertoivat vastaajille, että laajat vastaukset ovat toivottuja. Pandemian vuoksi haastattelun luonne muuttui teemahaastattelusta hieman enemmän lomakehaastattelun puolelle, sillä lisäkysymyksiä esittäminen lomakkeessa on hankalaa. Lisäksi haastattelun toteutuksessa jäi pois iso työ haastatteluiden äänittämisen ja puhtaaksi kirjoittamisen puuttumisen myötä.

5.2.3 Haastattelun aineisto

Haastattelun aineisto oli auki noin kaksi viikkoa työntekijöille. Tänä aikana kyselyyn tuli kolmetoista kattavaa vastausta. Ensimmäisessä vaiheessa kaikki vastaukset koottiin yhteen tyhjälle Word-tiedostolle ja aloitettiin poistamalla toistuvia vastauksia. Monissa vastauksissa toistui samoja huomioita, jotka merkattiin tärkeiksi oppaan teossa lihavoimalla. Aineiston litterointi oli suhteellisen helppoa, sillä jokainen vastaaja vastasi selkeästi kysytyihin kysymyksiin eivätkä vastauksien aiheet harhailleet. Haastattelun tulokset olivat todella mielenkiintoisia ja laajoja. Monissa vastauksissa toistuivat samat asiat, mutta jokaisessa oli myös jotain uutta. Haastattelun aineisto oli helposti luettavissa.

Toisessa vaiheessa tärkeimmät aiheet koottiin yhteen ja aloitettiin miettimään, kuinka ne saataisiin oppaan muotoon. Vaati työtä saada pidemmät vastaukset tiivistettyä niin, ettei vastauksen asiasisältö kärsi tai muutu. Tiivistäminen oli kuitenkin pakollinen työvaihe, sillä oppaasta ei haluttu tehdä liian pitkää, vaan ennemmin lyhyt ja ytimekäs.

5.3 Kysely

Oppaan valmistumisen jälkeen haastatteluun vastanneet työntekijät saivat itselleen linkin, jonka kautta he pääsivät vastaamaan Google Forms kyselyyn. (LIITE2) Kyselyssä Satasairaalan lasten- ja nuorten psykiatrian työntekijät saivat arvioida asteikolla yhdestä viiteen, kuinka tarpeelliseksi he kokevat oppaan, kuinka todennäköisesti he käyttävät sitä ja kuinka tyytyväisiä he ovat oppaan sisältöön. Sähköpostissa oli liitteenä oppaan lopullinen versio. Kyselyn linkki oli avoinna työntekijöille noin kuukauden.

5.3.1 Kyselyn yhteenveto

Kyselyyn vastasi 12 työntekijää, joten lähes kaikki haastatteluun osallistuneet antoivat myös palautetta. Kyselyn yhteenveto kävi helposti, sillä Google Forms näyttää automaattisesti vastauksien mediaanin. Jokaisen kysymyksen vastatuin vaihtoehto oli numero neljä, eli toisin sanoen opas koettiin tarpeelliseksi, työntekijät uskovat hyödyntävänsä sitä ja lopputulokseen oltiin tyytyväisiä. Vastauksien hajonta ei ollut suurta, vaan jokaisessa kysymyksessä vastaukset sijoittuivat numeroiden kolme ja viisi välille.

5.4 Opas

Opinnäytetyönä suunnitellun oppaan tulee olla verkosta luettava ja tulostettava mahdollisimman helposti luettava teos. Oppaan tarkoitus on herättää lukijan mielenkiinto ja sen tulee olla helposti löydettävissä. Mielenkiinnon herättämiseksi on tärkeää, että opas miellyttää ulkoisesti lukijan silmää.

5.4.1 Oppaan suunnittelu

Oppaan suunnittelu alkoi syksyllä 2020, vaikka kevästä 2020 asti oli ollut tiedossa, että opinnäytetyö tullaan toteuttamaan oppaan muodossa. Ensimmäiseksi koottiin tietoa nuoresta vanhemmuudesta, lastensuojelutaustan vaikutuksesta vanhemmuuteen sekä varhaisesta vuorovaikutuksesta. Taustatietojen keräämisen jälkeen vuorossa oli alustavien haastattelukysymyksien hiominen kuntoon ja haastatteluiden toteutus. Haastatteluaineiston keräämisen jälkeen aineistosta etsittiin selkeästi esille nousevat aiheet ja niiden pohjalta aloitettiin lopullisen oppaan suunnittelu.

5.4.2 Oppaan kokoaminen

Oppaan laadintavaiheessa tärkeintä oli, että oppaaseen sisällytetään olennaisimmat asiat. Oppaan kokoaminen perustui haastattelukysymyksien ympärille. Tärkeimmiksi aiheiksi valikoituivat nuoren lastensuojelutaustaisen asiakkaan kanssa toimiminen, nuoren lastensuojelutaustaisen vanhemman tukeminen, nuoren lastensuojelutaustaisen vanhemman vanhemmuuden tukeminen sekä nuoren lastensuojelutaustaisen vanhemman ja lapsen välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen. Oppaan lopusta löytyy vielä neljä konkreettista esimerkkiä, kuinka varhaista vuorovaikutusta voi tukea. (LIITE3)

Opas koottiin Canva internetsivuilla. Canva tarjoaa monipuolisen valikoiman pohjia erilaisiin esitteisiin ja kortteihin. Oppaan pohjan kokoaminen sivuilla sujui hyvin. Tekstin ja kuvien sommittelussa tuli muutamia ongelmia matkan varrella, mutta pienillä muutoksilla ja harjoittelulla, ne ongelmat saatiin ratkottua. Tärkeää oli, että opas on myös asiantuntevuuden lisäksi visuaalisesti miellyttävä. Kuvat oppaaseen valikoituivat vanhemmuuden teeman perusteella.

Oppaasta löytyy paljon tietoa, mutta kuitenkin tiiviissä paketissa. Opas on selkeästi luettavaa tekstiä ja sen avulla työntekijän on helpompi lähestyä lastensuojelutaustaista nuorta vanhempaa asiakkaana. Oppaassa painotetaan, että nuori tarvitsee ottaa vastaan omana itsenään ja ansaita hänen luottamuksensa, ennen kuin voidaan odottaa, että hän ottaa vastaan apua vanhemmuudessaan ja varhaisen vuorovaikutussuhteen tukemisessa.

Satasairaalan työntekijät saivat muutaman erilaisen version oppaasta ja samalla heiltä kyseltiin parannusehdotuksia. Parannusehdotuksia saapui muutama ja niiden avulla opasta muokkailtiin toimivammaksi. Lopullista opasta lähettäessä sähköpostissa oli linkki kyselyyn, jonka kautta saatiin työntekijöiden mielipiteet oppaasta. Kyselyn tuloksien perusteella, työntekijät olivat tyytyväisiä lopputulokseen ja uskovat hyödyntävänsä opasta omassa työssään.

Oppaan kokoamisessa haastavinta oli saada paljon tärkeää tietoa tiivistettyä selkeästi. Liian pitkä opas ei herättäisi mielenkiintoa. Oppaassa on tärkeitä olla myös kuvia, mutta kuitenkin kuvissa esiintyvät henkilöt eivät saa olla tunnistettavissa. Värimaailma vaikuttaa oppaan ulkonäön miellyttävyyteen. Oppaassa on tärkeää muistaa, että tekstin tulee olla helposti luettavaa eli tarpeeksi suurta ja mahdollisimman vähän pitkiä virkkeitä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda kattava opas lastensuojelutaustaisten nuorten vanhempien ja lapsien välisen varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseksi. Tavoitteena oli helpottaa jatkossa uusien työntekijöiden perehdyttämistä ja auttaa nykyistäkin henkilökuntaa muistamaan, mitkä asiat tulee ottaa huomioon lastensuojelutaustaisen nuoren kanssa asioidessa. Oppaaseen on myös koottu käytännön esimerkkejä varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen, joita voi harjoitella vanhemman ja lapsen kanssa heitä tavatessaan tai opastaa kokeilemaan kotona.

Opinnäytetyön haastattelut peruuntuivat Covid-19 pandemian vuoksi, mutta saatiin hoidettua etänä täydessä yhteisymmärryksessä. Haastattelu muutti hieman muotoaan, sillä teemahaastattelulle tyypilliset lisäkysymykset jäivät pois. Käytössä olleen Google Formsin kautta tehty haastattelu sekä kysely vastasivat kuitenkin hyvin tarpeeseen. Haastatteluiden pääteema oli lastensuojelutaustainen nuori asiakkaana ja alateemoilla johdateltiin kysymyksiä hieman erilaisiin suuntiin. Lopputuloksena oli toivottu määrä

laajoja vastauksia. Formsin kautta vastauksien kokoaminen oli sujuvaa ja lopulta opas saatiin kokoon ja työntekijöiden tyytyväisyys lopputulokseen erillisellä kyselyllä tietoon.

Teoriaosuuden kokoamisessa oli apua oppaaseen käytetyistä lähteistä, sekä lisämateriaaleista. Opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa paljastui, että yhteiskunnassamme on usein oletus, etteivät nuoret vanhemmat voi pärjätä elämässä. Eivätkä etenkin lastensuojelutaustaiset nuoret, jotka saavat perheeseen lisäystä. Suurin osa ihmisistä on päättänyt, että nuoren menneisyys määrittää myös hänen tulevaisuutensa. Olisi tärkeää saada ihmisille enemmän tietoa siitä, miksi lapset päätyvät lastensuojelun asiakkaiksi ja kuinka esimerkiksi lastensuojelulaitoksessa kasvatetaan heitä.

Nuorten vanhempien vanhemmuutta tukiessa on erityisen tärkeää uskoa siihen, että he pärjäävät lapsensa kanssa. Suppean tukiverkoston vuoksi on myös tärkeää antaa mahdollisimman paljon apua ja tukea jo varhaisessa vaiheessa. Ehkäisevän lastensuojelun tärkeys korostui myös opinnäytetyössä, sillä sen avulla voidaan välttää monta jatko-toimenpidettä, kun tuki on helposti saatavilla ja mahdollisiin ongelmiin pystytään puuttuman heti.

LÄHTEET

Aparicio, E. & Pecukonis, EV. & O'Neale, S. 2015: "The love that I was missing": Exploring the lived experience of motherhood among teen mothers in Foster care. Children and Youth Services Review 51.

Ensi- ja turvakotien liiton www-sivut. Viitattu 14.3.2021. <https://ensijaturvakotien-liitto.fi/>

Forssen, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. 2009. Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöntutkimuksen julkaisusarja D 50/2009. Helsinki: Väestöliitto.

Heino, T. & Johnson, M. 2010. Huostaanotetut lapset nuorina aikuisina. Teoksessa (toim.) Sarkola, T., Heino, T., Hiilamo, H., Hytti, H & Rajavaara, M: Perhepiirissä. Helsinki: Kela.

Hellsten, Tommy 2001. Vanhemmuus. Vastuullista vallankäyttöä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy,

Hirvonen, E. 2000. Raskaus nuoren valintana. Tampere: Tampereen yliopistopaino.

Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Jokinen, A. (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja, s. 185-189. Tampere: Tampere University Press.

Kalland, M. 2011. Varhaislapsuuden tunnesuhteet ja sijoitettu lapsi. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesuhteet ja niiden suojeleminen, s. 207-216. Helsinki: WSOYpro Oy

Laitinen, M. & Puuronen, V. 2016. Yhteiskunnan tahra? Koulu- ja kasvattien vaietut kokemukset. Tampere: Vastapaino.

Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. Viitattu 2.3.2021. <https://www.mll.fi/>

Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi: Yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pösö, T. 2006. Monenlaista vanhemmuutta. Teoksessa Hermanson Elia & Martsola Riitta (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rönkä, A. & Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus: Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Salo, S. & Tuomi, K. 2008. Hoivaa ja leiki: vauvan ja vanhemman vuorovaikutus. Psykologien kustannus Oy.

Salo, S. 2011. Parisuhdeongelmat ja lasten psyykkinen hyvinvointi - kaksi tutkimusnäkökulmaa. Väitöskirja: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 17.3.2021. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/36861/9789513944476.pdf>.

Sateenkaariperheet www-sivut. Viitattu 14.1.2021. <https://sateenkaariperheet.fi/>

Schmitt, F. 2003. Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa Sinkkonen, J. (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajille. Helsinki: WSOYpro.

Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus, s. 16-43. Juva: WS Bookwell Oy.

Sinkkonen, J. 2011. Varhainen vuorovaikutus ja aivojen kehitys. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen s. 17-23. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

SOS lapsikylän www-sivut. Viitattu 7.3.2021. <https://www.sos-lapsikyla.fi/>

Syrjälä, J. 2005. Vahva vanhemmuus – Paras tuki nuoren kasvuun. Väestöliitto. Helsinki: VL-markkinointi Oy.

Söderhom, A. & Kivitie-Kallio, S. 2012. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Talentian www-sivut. Viitattu 16.2.2021. <https://www.talentia-lehti.fi/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Viitattu 1.3.2021. <https://thl.fi/>

Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. 2014. Kohtaamisia lapsiperheissä: menetelmiä perhetyöhön. 2. painos. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Ylen www-sivut. Viitattu 7.3.2021. <https://yle.fi/>

Opinnäytetyö

Untitled Section

1. Mikä on mielestäsi tärkeintä ottaa huomioon, kun asiakkaana on lastensuojelutaustainen nuori?

Oma vastauksesi

2. Minkä koet parhaaksi tavaksi lähestyä lastensuojelutaista nuorta?

Oma vastauksesi

3. Mikä on yleisin havaittava ongelma, joka on lastensuojelutaistaisella nuorella vanhemmalla itsellään?

Oma vastauksesi

4. Mikä on yleisin havaittava ongelma, joka lastensuojelutaistaisella nuorella vanhemmalla on lapsensa kanssa?

Oma vastauksesi

5. Millä keinoilla mielestäsi voisi parhaiten tukea vanhempaa, jolla ei ole omaa kokemusta huolehtivasta vanhemmasta?

Oma vastauksesi

6. Millä tavoin tukisit nuoren vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta?

Oma vastauksesi

Takaisin

Lähetä

Opinnäytetyönä tuotettu opas

Linda Rosu

Kuinka tarpeelliseksi koet oppaan?

1 2 3 4 5

En ollenkaan tarpeelliseksi

Todella tarpeelliseksi

Millä todennäköisyydellä uskot hyödyntäväsi opasta?

1 2 3 4 5

En usko hyödyntäväni

Uskon hyödyntäväni paljon

Kuinka tyytyväinen olet oppaan sisältöön?

1 2 3 4 5

En ollenkaan tyytyväinen

Todella tyytyväinen

Lähteet:

S. Salo, K. Tuomi 2008. Hoivaa ja leiki. Psykologien kustannus oy.

Haastattelu: Satasairaalan lasten- ja nuorten psykiatrian osaston hoitajat. 7.12.2020.

Haastattelija Linda Rosu.

S. Kuosmanen 2009. Vauvan ääntä etsimässä.

Ensi- ja turvakotien liitto ry.

**Opas
lastensuojelutaustaisen
nuoren vanhemman ja
lapsen välisen varhaisen
vuorovaikutuksen
tukemiseen**

**Kuinka toimia, kun
asiakkaana on
lastensuojelutaustainen
nuori?**

Työntekijän pitää muistaa olla:

- ennakkoluuloton
- avoin
- rehellinen
- rauhallinen
- välittävä
- läsnä
- kiinnostunut
- luotettava
- kunnioittava

Nuoren lähestymisessä pitää ottaa huomioon:

- nuori omana itsenään
- mahdolliset aikaisemmat traumat
- syyt lastensuojelutautalle
- yhteistyö muiden nuoren asioita hoitavien tahojen kanssa
- kunnioita hänen nuorta vanhemmuuttaan
- lähestyminen ja tutustuminen nuoren haluamaan tahtiin
- osoita, että sinuun voi luottaa.

Kuinka tukea lastensuojelutaustaista nuorta vanhempaa?

Nuorten vanhempien yleisimmät ongelmat:

- itsetunto-ongelmat
- riittämättömyden tunne vanhempana
- omat lapsuuden traumat
- ahdistus ja masennus
- päihde- ja mielenterveysongelmat
- epäluottamus viranomaisiin
- kiintymyssuhdehäiriöt

Nuoren tukeminen ongelmissa:

- ole läsnä, kuuntele ja ohjaa
- kerro, että nuori ja hänen lapsensa ovat arvokkaita
- tue nuoren vanhemmuutta
- auta nuorta käsittelemään lapsuuden traumoja
- luo nuorelle tarvittava turvaverkko yhdessä muiden tahojen kanssa
- opeta nuorta tunnistamaan omat voimavaransa
- kohtaa nuori omana itsenään, älä vain vanhempana
- tue nuoren jaksamista.

Kuinka tukea lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemmuutta?

Raskausaikana:

- auta luomaan kiintymyssuhde lapseen jo raskausaikana
- ota huomioon mahdollisesti molemmat vanhemmat
- auta vanhempia käsittelemään heidän omaa lapsuuttaan
- tue vanhempien itsetuntoa ja kerro, ettei yksin tarvitse pärjätä
- auta nuorta opettelemaan omien voimavarojensa tunnistamista
- muistuta pyytämään apua tarvittaessa.

Lapsen syntymän jälkeen:

- käsittele vanhempien kanssa lapsen tuomat ilot ja haasteet
- muistuta nuoria, että he ovat muutakin kuin vanhempia
- kiinnitä huomiota vanhempien jaksamiseen
- auta vanhempia jakamaan vastuuta lapsen hoidossa
- ole tukeva ja ymmärtäväinen
- ohjaa nuoret pyytämään apua arjen haasteisiin
- tue vanhempien omaa itsetuntoa
- auta tarvittaessa tukiverkoston muodostamisessa.

Kuinka tukea lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta?

Raskausaikana:

- auta vanhempia yhdessä valmistautumaan tulevan lapsen syntymään
- tue nuoria valmistamaan kotia vauvaa varten
- kehoita vanhempia puhumaan vatsassa olevalle vauvalle
- muistuta vanhemmille, kuinka tärkeää on huolehtia myös itsestään & toisistaan.

Lapsen syntymän jälkeen:

- vauvan ja vanhemman ihokontakti sekä katsekontakti
- vauvalle puhuminen ja laulaminen
- vauvan silittäminen ja helliminen
- auta vanhempia tunnistamaan vauvan tarpeita ja niihin reagoimista
- kehoita vanhempia olemaan läsnä, vauva ei vaadi erityisiä harrastuksia, vain yhdessäoloa
- rohkaise vanhempia pitämään esim. yhteisiä kylvetyshetkiä
- muistuta, että lapsi aistii, jos vanhemmalla ei ole kaikki hyvin.

Kuinka tukea lastensuojelutaustaisen nuoren vanhemman ja lapsen välistä varhaista vuorovaikutusta?

Kerro vanhemmille, että varhainen vuorovaikutus ei vaadi ihmeitä. Lapselle tärkeintä ovat pysyvät ihmissuhteet ja turvallinen arki. Onnelliseen lapsuuteen riittää perustarpeista huolehtiminen ja rakastetuksi tuleminen. Ohjaa vanhempaa löytämään juuri hänelle sopivia varhaisen vuorovaikutuksen tukemisen tapoja.

1. Millainen vanhempi minusta tulee?

Kirjoita vastaukset paperille ja voit halutessasi laittaa ne vauvakirjan väliin tai säilyttää itselläsi.

1. Kuvaile itseäsi kolmella sanalla.
2. Kuvaile mahdollisen kumppanisi vanhemmuutta kolmella sanalla.
3. Kuvaile, millainen luulet tulevan vauvan olevan? (luonne, ulkonäkö)
4. Kerro vauvalle itsestäsi.

2. Ihokontaktin toteutus

Vastasyntyneelle ihokontakti on tärkeä tapa vuorovaikutukseen.

1. Ota itsellesi mukava asento esimerkiksi sohvalta tai nojatuolissa.
2. Ota vauva vaippasillaan paljasta rintakehääsi vasten.
3. Varmista, että vauvalle ei tule kylmä laittamalla esimerkiksi peitto hänen päälleen.
4. Pidä vauvaa ihollasi, katsele ja silitä häntä.
5. Ole läsnä tilanteessa ja nauti siitä.

3. Vauvahieronta

Vauvahieronta auttaa tuoretta vanhempaa tutustumaan lapseensa. Samalla se vahvistaa vauvan aisteja ja helpottaa mahdollisia vatsavaivoja.

1. Varmista, että vauva on rauhallinen eikä hänelle tule kylmä.
2. Pidä huolta, että omat kätesi ovat lämpimät ja käytä hieronnassa vauvaöljyä.
3. Laita vauva hieronnan ajaksi syliisi tai esimerkiksi hoitopöydälle.
4. Liikuttele käsiäsi kohtuullisella paineella hieroan vauvaa varpaista ylöspäin rauhallisesti.

4. Vauvan ruokailu

Ruokailuissa tärkeintä lapselle ravinnon saannin lisäksi on turvallisuuden tunne. Turvallisuutta lapselle luo mm. lähellä olo, katsekontakti sekä seurustelu.

1. Pistä puhelin sivuun vauvan ruokailun ajaksi ja rauhoita ympäristö ylimääräisestä hälinästä, kuten tv:stä.
2. Jos vauvaa ei imetetä, anna mahdollisuus pulloruokintaan myös toiselle vanhemmalle.
3. Katso vauvaa silmiin ja esimerkiksi juttele hänelle.
4. Luo lapselle tunne, että hän on turvassa esimerkiksi silittelemällä.